SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD

ADVIES

MET BETREKKING TOT HET ONTWERP VAN EEN EEG-RICHTLIJN INZAKE DE GELIJKE BEHANDELING VAN MANNEN EN VROUWEN OP HET GEBIED VAN DE SOCIALE ZEKERHEID

UITGAVE VAN DE SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD

1977, no. 13 – 21 oktober 1977
(Verschijnt ten minste maandelijks)

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD

ADVIES

MET BETREKKING TOT HET ONTWERP VAN EEN EEG-RICHTLIJN INZAKE DE GELIJKE BEHANDELING VAN MANNEN EN VROUWEN OP HET GEBIED VAN DE SOCIALE ZEKERHEID

UITGEBRACHT AAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN

's-Gravenhage, 21 oktober 1977

1. Bij brief van 17 januari 1977 heeft uw vertegenwoordiger in de Commissie voor Internationale Sociaal-Economische Aangelegenheden (commissie-ISEA) van de Raad aan genoemde commissie het ontwerp van een EEG-richtlijn inzake de gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het gebied van de sociale zekerheid toegezonden met het verzoek hieromtrent een globaal advies te mogen ontvangen (bijlage).
Vanwege de mogelijke consequenties voor het nationale stelsel van sociale zekerheid alsmede vanwege de technische aspecten aan de onderhavige problematiek verbonden, heeft de commissie-ISEA het dagelijks bestuur van de Raad voorgesteld de Commissie Sociale Verzekeringen te belasten met de voorbereiding van het gevraagde advies. Op 17 juni 1977 heeft het dagelijks bestuur dienovereenkomstig besloten. Hierbij heeft het tevens besloten dat de vaststelling van het advies door de Raad zelf zal geschieden nadat de commissie-ISEA – vanwege het communautaire aspect – en desgewenst de Commissie Vrouwenarbeid van de Raad voor de Arbeidsmarkt – vanwege de mogelijke samenhang met de hierna te noemen adviesaanvrage van 15 juni 1976 – in de gelegenheid zijn geweest over het ontwerp-advies opmerkingen te maken.
Het aldus voorbereide ontwerp-advies is behandeld in de vergadering van de Raad van 21 oktober 1977, hetgeen in de vaststelling van het navolgende advies heeft geresulteerd.

2. In de toelichting bij de ontwerp-richtlijn wordt erop gewezen dat als uitvloeisel van het op 21 januari 1974 door de Raad van Europese Gemeenschappen aanvaarde sociale actieprogramma bij voorrang stappen zouden dienen te worden gedaan welke een gelijke behandeling van mannen en vrouwen zouden verzekeren ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden.
De vervolgens met betrekking tot deze onderdelen opgestelde ontwerp-richtlijn, waaromtrent door de commissie-ISEA op 28 november 1975 is geadviseerd, betrof aanvankelijk ook de sociale-zekerheidsvoorschriften. Deze werden in de ontwerp-richtlijn begrepen onder de arbeidsvoorwaarden. Naar mag worden aangenomen mede op grond van de binnengekomen adviezen, is in de uiteindelijke richtlijn van 9 februari 1976 de sociale zekerheid buiten beschouwing gelaten, met dien verstande dat de considerans vermeldt "dat het beginsel van gelijke behandeling op het gebied van de sociale zekerheid dient te worden omschreven en geleidelijk ten uitvoer dient te worden gelegd door middel van later te nemen maatregelen", en dat in artikel 1, lid 2, wordt bepaald dat "teneinde de geleidelijke tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling op het gebied van de sociale zekerheid te waarborgen, (-) de Raad op voorstel van de Commissie bepalingen vast(stelt) waarbij met name de inhoud, de draagwijdte en de wijze van toepassing van dat beginsel nader worden omschreven".
De voorliggende ontwerp-richtlijn strekt ertoe om aan deze beginseluitspraken een eerste, gefaseerde uitwerking te geven.

3.1 Dat de ontwerp-richtlijn ten nauwste samenhangt met en een vervolg is op de richtlijn van 9 februari 1976 heeft meerdere consequenties.
Een eerste gevolg is dat ook hieraan het beginsel ten grondslag ligt dat iedere vorm van discriminatie op grond van geslacht, hetzij direct, hetzij indirect, door verwijzing naar met name de echtelijke staat of de gezinssituatie wordt uitgesloten.
De Raad onderschrijft ten volle dit beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Hieronder wil hij wat de sociale zekerheid betreft verstaan dat ieder die in dezelfde sociale en economische omstandigheden verkeert of dreigt te geraken, in beginsel, ongeacht geslacht, recht heeft op dezelfde bescherming op grond van de sociale-zekerheidswetgeving.
Voorts houdt de rechtstreekse band in dat de ontwerp-richtlijn betrekking heeft op dezelfde categorieën personen als die welke worden bestreken door de richtlijn van 9 februari 1976. In casu wil dit zeggen op hen die behoren, zullen behoren, dan wel behoord hebben tot de beroepsbevolking, waarbij een bijzonder accent wordt gelegd op (voormalige) werknemers 1).
Deze beperking betekent naar het oordeel van de Raad op haar beurt dat alleen die sociale-zekerheidsregelingen onder de werking van de ontwerp-richtlijn vallen die zich – met uitsluiting van andere groepen van de bevolking – eveneens alleen richten op de beroepsbevolking, d.w.z. die sociale voorzieningen die voor het recht op uitkering de voorwaarde stellen dat men ten gevolge van het zich voordoen van de eventualiteit feitelijk arbeidsinkomen derft.
Beperking tot de beroepsbevolking en daardoor uitzondering van hen die geen beroep uitoefenen – waartoe ook diegenen geregekend worden die uitsluitend in de eigen gezinshuishouding werkzaam zijn – heeft voor Nederland tot gevolg dat de ontwerp-richtlijn alleen betrekking heeft op de loondervingsvoorzieningen en dat de volksverzekeringen en de Algemene Bijstandswet er buiten vallen. Deze laatste betreffen immers de gehele bevolking.

3.2 De Raad constateert dat in de Nederlandse loondervingsvoorzieningen in het algemeen gelijke rechten worden toegekend aan mannen en vrouwen, gehuwd en ongehuwd, bij ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid. In de ZW, de WAO en in het algemeen de WW leiden dezelfde sociale en economische omstandigheden tot een voor ieder gelijke bescherming.
Alleen ten aanzien van het recht op de minimumuitkering ingevolge de WW en de uitkering ingevolge de WWV bestaat er een verschil in behandeling tussen gehuwde vrouwen en gehuwde mannen. 2)
De gehuwde vrouw is van het recht op deze uitkeringen uitgezonderd, behoudens in het geval zij als kostwinner is te beschouwen. Voor de gehuwde man wordt een dergelijke voorwaarde niet gesteld.
De Raad is van mening dat opheffing van deze discriminerende bepalingen in de WW en de WWV aanbeveling verdient, te meer nu ook vanuit de Europese Gemeenschap verlangens naar gelijke behandeling van mannen en vrouwen in een regelgevend kader worden gegoten en de Raad het hieraan ten grondslag liggende uitgangspunt onderschrijft.

---

1) Zie de toelichting op de ontwerp-richtlijn, sub 5; het advies van het ESC over de ontwerp-richtlijn, sub 1.5.
2) Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen dat er ten aanzien van de andere WW.-uitkeringen dan de minimumuitkering geen verschil in behandeling is. Wat de minimumuitkering betreft, bepaalt artikel 9a van de Dagloonregelen WW dat deze alleen geldt voor kostwinners, waarbij als zodanig zijn aangewezen de werknemer die hoofd is van een gezin, de werknemer die, hoewel geen hoofd van het gezin zijnde, doorgaans grotendeels in de kosten van het bestaan van het gezin voorziet en de ongehuwde werknemer van 35 jaar en ouder. In de uitvoeringspraktijk wordt ervan uitgegaan dat de man hoofd is van het gezin en derhalve als kostwinner is te beschouwen.

Over de wijze waarop de WW en de WWV op dit punt gewijzigd dienen te worden, wordt in de Raad echter verschillend gedacht.

De Raad in meerderheid herhaalt zijn reeds meerdere malen ingenomen standpunt dat de gelijkheid van mannen en vrouwen wat betreft hun aanspraken ingevolge de WW en de WWV, is te bereiken door de kostwinnersbepalingen op iedereen, ongeacht geslacht, van toepassing te doen zijn. Hij vindt voor deze mening nu steun in punt 11 van de toelichting bij de ontwerprichtlijn waar immers gesproken wordt over de wenselijkheid van toepassing van het kostwinnersbegrip in de verschillende sociale-zekerheidsregelingen. In dit verband verwijst hij voorts naar het in het advies van 26 november 1976 – mede vanwege de noodzaak van besparing op de collectieve uitgaven – door de Raad in meerderheid onderschreven regeringsstandpunt 1) om ook in de WAO het minimumdagloon alleen te laten gelden voor kostwinners.
De Raad in meerderheid acht dan ook niet alleen een uitbreiding van rechten niet mogelijk – zeker niet indien dit op enig onderdeel geschiedt zonder dit te bezien in het totaal van wensen – maar voorts een beperking van de collectieve lasten waar mogelijk gewenst. Aan dit laatste levert het voorstel van de meerderheid van de Raad een – zij het geringe – bijdrage.

Een minderheid van de Raad, bestaande uit een groot aantal leden, stelt hiertegenover het door deze groep leden reeds meerdere malen gehouden pleidooi om de kostwinnersbepaling in de WW en de WWV te schrappen zodat de werkloze gehuwde vrouw onder dezelfde voorwaarden als de overige werklozen recht krijgt op een uitkering ingevolge deze wetten. Een dergelijke gelijkheid in uitkeringsvoorwaarden is – zoals deze groep leden heeft betoogd in voornoemd advies van 26 november 1976 2) – in overeenstemming met de maatschappelijke ontwikkeling en voorts met het streven naar uniformering van de arbeidsvoorwaarden. De aan deze uitbreiding van de rechten ingevolge de sociale zekerheid verbonden kosten (op basis van 1977 minimaal te ramen op f. 50 mln. à f. 60 mln.) acht dit deel van de Raad geen onoverkomelijk bezwaar om aan zijn wens tegemoet te komen, zonder dat het overigens hiermee gezegd wil hebben dat hieraan dan automatisch in de afweging de hoogste prioriteit moet worden toegekend.

4. Bij het voorgaande tekent de Raad nog het volgende aan.
Indien de ontwerp-richtlijn zich ook zou uitstrekken tot de volksverzekeringen en de Algemene Bijstandswet – tot welke uitleg de tekst van het ontwerp letterlijk genomen aanleiding zou kunnen geven – rijzen er enige vragen die in het bijzonder ingegeven worden vanuit de Nederlandse situatie. Doordat de ontwerp-richtlijn een vervolg is op de richtlijn van 9 februari 1976 is het verklaarbaar dat hierin aansluiting is gezocht bij de regeling van de arbeidsvoorwaarden. Dit uitgangspunt heeft evenwel als wellicht onvermijdelijk gevolg dat in een richtlijn als de nu voorliggende, onvoldoende rekening gehouden kan worden met het karakter van die Nederlandse sociale voorzieningen, in het bijzonder de volksverzekeringen en de complementaire sociale voorzieningen, die een sociaal minimuminkomen waarborgen. In deze voorzieningen (AOW, AWW, AAW en ABW) is het uitkeringsrecht en het uitkeringsniveau afgestemd op de samenstelling en de daaruit voortvloeiende behoeften van de huishoudingen (echtparen, ongehuwden).3)

1) Advies inzake enkele beleidsvoornemens vervat in de Nota over het te voeren beleid ter zake van de collectieve voorzieningen en de werkgelegenheid (pagina 11 en 16).
2) T.a.p. pagina 16.
3) Op dit karakter van de bodemvoorziening is door de aanvaarding van het amendement-Barendregt bij de behandeling van de AWW inbreuk gemaakt nu uiterlijk op 1 januari 1979 buiten de eigen huishouding werkende gehuwde vrouwen een zelfstandig recht op een AWW-uitkering krijgen.

In de Nederlandse sociale-zekerheidswetgeving is bij het vorm geven van het uitgangspunt, dat voor het uitkeringsrecht en de uitkeringshoogte ingevolge de bodemvoorziening de huishouding en de samenstelling ervan bepalend is, aansluiting gezocht bij de – ook nu nog overwegend geldende – rolverdeling binnen het gezin waarbij de man als kostwinner optreedt. Aldus ontstaan in de algemeen werkende volksverzekeringen verschillen in behandeling tussen gehuwde mannen en gehuwde vrouwen, welke verschillen in de ABW vanwege haar individualiserend karakter niet voorkomen.
Vanuit de werkingssfeer van de ontwerp-richtlijn bezien, zou het dan in het bijzonder gaan om de AOW en de AWW. In de AOW heeft – behoudens in enige van weinig betekenis zijnde uitzonderingsgevallen – de gehuwde vrouw als zij 65 jaar geworden is, in tegenstelling tot de gehuwde man geen zelfstandig recht op een ouderdomspensioen; hierbij speelt de vraag of, en in welke mate, zij voorheen in het gezinsinkomen heeft bijgedragen (kostwinster – niet-kostwinster) geen rol. In de AWW krijgt per 1 januari 1979 de gehuwde vrouw die buiten de eigen huishouding heeft gewerkt, weliswaar een zelfstandig recht op een arbeidsongeschiktheidsuitkering, maar de voorwaarde waaronder deze wordt toegekend en de grondslag waarnaar deze wordt berekend, zijn verschillend van die voor de gehuwde man: overigens is ook hier de vraag of en in welke mate de gehuwde vrouw voorheen kostwinster dan wel niet-kostwinster is geweest, niet van betekenis.
Voornoemde verschillen in behandeling waaraan nog kan worden toegevoegd het feit dat de man onder geen enkele omstandigheid recht heeft op een AWW-uitkering, worden bij een geringer wordende vanzelfsprekendheid van de rolverdeling tussen mannen en vrouwen in toenemende mate als discriminerend ervaren. Daar komt nog bij dat andere samenlevingsvormen dan het huwelijk in betekenis toenemen, terwijl deze samenlevingsvormen voor de sociale-zekerheidswetgeving niet gelijk gesteld zijn met een gezin. Hierdoor is het mogelijk dat, hoewel deze samenlevingsvormen sociaal en economisch functioneren als waren zij een gezin, de ingevolge de sociale zekerheid te verwerven aanspraken van de partners – qua recht en niveau – verschillen van die voor gehuwde mannen en gehuwde vrouwen.
De Nederlandse regering heeft de problematiek van de ongelijke behandeling van mannen en vrouwen op het terrein van de sociale zekerheid onderkend. Zij heeft daarom toegezegd om – zonder de karakteristiek van het stelsel van sociale zekerheid aan te willen tasten – te zullen nagaan of, en zo ja hoe, zodanige wijzigingen kunnen worden aangebracht dat geen ongelijke behandeling op grond van geslacht meer voorkomt.
Van dit voornemen alsmede van de te verrichten studies heeft de regering mededeling gedaan aan de Raad in haar adviesaanvrage van 15 juni 1976 omtrent het beleid inzake de positie van de vrouw met betrekking tot de arbeid. In de bij deze adviesaanvrage gevoegde nota heeft de regering de complexiteit van de onderhavige problematiek uiteengezet. Tevens heeft zij aangekondigd dat het resultaat van voornoemde studies t.z.t. aan de Raad om advies zal worden voorgelegd.
Op grond van het vorenstaande komt de Raad tot de slotsom dat, indien de richtlijn ook betrekking zou hebben op de volksverzekeringen en de Algemene Bijstandswet, het niet alleen te vroeg zou zijn om op dit moment door middel van een EEG-richtlijn Nederland te verplichten om de nodige wettelijke maatregelen tot stand te brengen die het onderscheid in behandeling tussen (gehuwde) mannen en (gehuwde) vrouwen opheffen, maar dat het tevens te ver zou gaan om hiervoor een termijn van twee jaar te stellen. Op zichzelf al zou deze termijn te kort zijn om de noodzakelijke legislatieve arbeid, met inbegrip van de te verrichten departementale studies en het horen van de desbetreffende adviescolleges, te verrichten. Maar tevens dient in aanmerking te worden genomen dat het opheffen van elk verschil in behandeling kosten met zich kan brengen, hetgeen, gelet op de huidige sociaal-econo-

mische situatie, noodzaakt tot een afweging tegenover andere wensen op het terrein van de sociale zekerheid en op het terrein van de besteding van de overheidsmiddelen.
Indien de werkingssfeer van de ontwerp-richtlijn ruim verstaan moet worden, dringt de Raad er bij de regering op aan dat zij op dit moment, zoveel als in haar vermogen ligt, bevordert dat de termijn voor realisering van de eerste fase van de geleidelijke tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling als in de ontwerp-richtlijn is voorzien, wordt verlengd. Pas nadat volledig inzicht is verkregen in de consequenties ervan voor de Nederlandse sociale-zekerheidswetgeving en de Nederlandse economie en een juiste afweging binnen deze kaders heeft kunnen plaatsvinden, kan tot een definitieve beslissing worden gekomen.
Hierbij tekent de Raad overigens aan dat hij voornemens is na ontvangst van de desbetreffende adviesaanvrage zo spoedig mogelijk zijn oordeel te geven over de wijze waarop het ook door hem onderschreven beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het terrein van de sociale zekerheid in de Nederlandse wetgeving zou kunnen worden gerealiseerd.

5. In de voorgaande paragrafen is in het bijzonder aandacht geschonken aan het effect van de ontwerp-richtlijn op het Nederlandse wettelijke stelsel van sociale zekerheid. De ontwerp-richtlijn heeft niet alleen betrekking op dit stelsel maar ook op de bijzondere, niet-wettelijke voorzieningen voor bepaalde groepen van de beroepsbevolking. In dit verband kan, wat Nederland betreft, met name gedacht worden aan de aanvullende pensioenvoorziening voor werknemers. Te dezen aanzien stelt het ontwerp dat binnen vier jaar na kennisgeving van de richtlijn gelijke behandeling van mannen en vrouwen gewaarborgd dient te zijn.
Met handhaving van zijn standpunt dat hij ten volle het beginsel van gelijke behandeling onderschrijft, moet de Raad echter vaststellen dat een termijn van vier jaar te kort is om de beoogde gelijkstelling van mannen en vrouwen op het terrein van de aanvullende pensioenen te realiseren. Zoals bekend, vindt er momenteel binnen de Stichting van de Arbeid intensief overleg plaats over een wettelijk verplichte aanvullende pensioenvoorziening voor werknemers. Verwacht mag worden dat in dit overleg ook het vraagstuk van de gelijke behandeling zal worden betrokken. Hangende dit overleg dringt de Raad aan op een aanzienlijke verlenging van de termijn van realisering van de derde fase.

J.W. DE POUS,
voorzitter.

P.G. RIDDER,
wnd. algemeen secretaris

BIJLAGE

BRIEF VAN HET MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN VAN 17 JANUARI 1977 AAN DE COMMISSIE VOOR INTERNATIONALE SOCIAAL-ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN

Hiermee zend ik U een ontwerp-EEG-richtlijn inzake de gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het gebied van de sociale zekerheid, (com. 76.650 fin.), welke op 31 december 1976 door de Europese Commissie aan de EEG-Raad werd aangeboden (doc. R./48/77,Soc.2).
Ik zal het op prijs stellen een globaal advies van de Commissie ISEA te mogen ontvangen met betrekking tot de onderhavige ontwerp-richtlijn.

BIJLAGE – Voorstel voor een richtlijn

De Raad van de Europese Gemeenschappen, gezien het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, met name artikel 235, gezien het voorstel van de Commissie, gezien het advies van het Europese Parlement, gezien het advies van het Economisch en Sociaal Comité, overwegende dat de Raad op 9 februari 1976 de richtlijn betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden heeft vastgesteld, overwegende dat in lid 2 van artikel 1 van genoemde richtlijn voor wat de sociale zekerheid betreft wordt bepaald dat het beginsel van gelijke behandeling geleidelijk ten uitvoer zal worden gelegd en de Raad derhalve op voorstel van de Commissie, bepalingen zal vaststellen waarbij met name de inhoud, de draagwijdte en de wijze van toepassing van het beginsel nader worden omschreven; heeft de volgende richtlijn vastgesteld:

Artikel 1

Deze richtlijn beoogt de tenuitvoerlegging in de Lid-Staten op het gebied van de sociale zekerheid van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen als bedoeld in de richtlijn van de Raad van 9 februari 1976 ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsbevolking en de promotiekansen en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden.

Artikel 2

1. Voor de toepassing van deze richtlijn zullen onder het begrip sociale zekerheid worden begrepen alle beschermende regelingen als bedoeld in het hiernavolgende artikel 2(2) in zoverre deze betrekking hebben op een van de volgende eventualiteiten: medische verzorging, inkomstenderving als gevolg van ziekte, inkomstenderving als gevolg van werkloosheid, ouderdom, bedrijfsongeval of beroepsziekte, invaliditeit.

2. Deze richtlijn is van toepassing op alle wettelijke stelsels, zowel algemene als bijzondere, die bescherming bieden tegen bovengenoemde eventualiteiten, alsmede op alle bijzondere stelsels voor bepaalde beroepen die een soortgelijke bescherming bieden, voor zover deze bescherming nog niet wordt geboden door communautaire voorschriften en op alle sociale bijstandsregelingen voor zover deze een aanvulling vormen op of ter vervanging komen van uitkeringen met betrekking tot de voornoemde eventualiteiten.

Artikel 3

De toepassing van het beginsel van gelijke behandeling op het gebied van de sociale zekerheid houdt in dat iedere vorm van discriminatie op grond van geslacht ten aanzien van alle verplichtingen en rechten met betrekking tot de door deze richtlijn bestreken stelsels en regelingen is uitgesloten, met name ten aanzien van de personen die door het stelsel of de regeling worden bestreken, als wat betreft de voorwaarden om in aanmerking te komen voor uitkeringen, met inbegrip van de voorwaarden voor premiebetaling, het soort en de vorm van de uitkeringen, de hoogte van de uitkeringen, waaronder begrepen verhogingen van de uitkeringen voor medeverzekerden en de uitkeringsduur en voorwaarden waaronder uitkeringen kunnen worden ontvangen.

Artikel 4

Ten einde de geleidelijke tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling te waarborgen, nemen de Lid-Staten de nodige maatregelen voor het volgen van deze richtlijn:

- in een eerste fase ten aanzien van alle wettelijke sociale zekerheidsregelingen, zowel algemene als bijzondere, en alle sociale bijstandsregelingen die onder de werkingssfeer vallen van deze richtlijn, met uitzondering van verhogingen van uitkeringen voor medeverzekerden;
- in een tweede fase ten aanzien van al de bovengenoemde stelsels en regelingen met betrekking tot verhogingen van uitkeringen voor medeverzekerden;
- in een derde fase ten aanzien van alle bijzondere voor bepaalde beroepen ingestelde regelingen voor zover deze nog niet worden bestreken door communautaire bepalingen.

Artikel 5

Tijdens elke fase in de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling dienen de Lid-Staten ervoor te zorgen dat:

a) de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen die in strijd zijn met het beginsel van gelijke behandeling, worden ingetrokken;
b) de bepalingen in collectieve of in individuele arbeidsovereenkomsten, in arbeidsreglementen van bedrijven alsmede in de statuten van vrije beroepen welke strijdig zijn met het beginsel van gelijke behandeling, voor zover ze niet reeds zijn vervat in communautaire regelingen, nietig zijn, nietig zullen worden verklaard of gewijzigd zullen worden.

Artikel 6

1. Deze richtlijn doet geen afbreuk aan de rechten van de Lid-Staten om van de toepassingssfeer ervan uit te sluiten

a) de vaststelling van de pensioengerechtigde leeftijd met het oog op de toekenning van ouderdoms- en bedrijfspensioen;
b) de vaststelling van tijdvakken van tewerkstelling met het oog op de toekenning van pensioenuitkeringen (voor wat betreft het rekening houden met tijdvakken waarin wegens zwangerschap of moederschap geen beroepsbezigheden worden uitgeoefend) en het verwerven van aanspraken na onderbreking van het werk;
c) het verwerven van aanspraken op grond van het feit dat de echtgeno(o)t(e) is verzekerd of bijdragen heeft betaald.

2. De Lid-Staten herzien periodiek hun regelingen met betrekking tot die onderwerpen die krachtens het in het voorgaande lid bepaalde buiten de toepassingssfeer van deze richtlijn vallen. Voor soortgelijke bepalingen die zijn opgenomen in collectieve arbeidsovereenkomsten, worden de sociale partners aangezet om tot de gewenste herziening over te gaan.

Artikel 7

1. De Lid-Staten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen voor het volgen van deze richtlijn in werking treden

– binnen een termijn van 2 jaar volgende op de kennisgeving van deze richtlijn ten aanzien van de eerste fase van de tenuitvoerlegging ervan zoals bedoeld in bovenstaand artikel 4;
– binnen een termijn van 3 jaar volgende op de kennisgeving ervan ten aanzien van de tweede fase als bedoeld in voornoemd artikel;
– binnen een termijn van 4 jaar volgende op de kennisgeving ervan ten aanzien van de derde fase als bedoeld in voornoemd artikel.

2. Bovendien stellen de Lid-Staten de Commissie in kennis van alle wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen die zij aannemen op het door deze richtlijn bestreken gebied, met inbegrip van de maatregelen die krachtens het in artikel 6 lid 2 bepaalde werden getroffen: zij delen voorts aan de Commissie de redenen mee die eventueel het behoud van bestaande bepalingen welke bedoeld worden in lid 1 van artikel 6, rechtvaardigen alsmede de mogelijkheid van een latere herziening daarvan.

3. Binnen één jaar na afloop van elk van de in lid 1 vermelde termijnen verstrekken de Lid-Staten aan de Commissie alle dienstige gegevens om haar in staat te stellen aan de Raad een verslag over de toepassing van deze richtlijn voor te leggen en die maatregelen voor te stellen die met het oog op de verdere tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling noodzakelijk kunnen zijn.

Artikel 8

Deze richtlijn is gericht tot de Lid-Staten.

Toelichting

1. In zijn resolutie van 21 januari 1974 betreffende een sociaal actieprogramma gaf de Raad van de Europese Gemeenschappen uiting aan de politieke bereidheid om gedurende een eerste etappe, die de periode van 1974 t/m 1976 bestrijkt, de maatregelen vast te stellen die noodzakelijk zijn voor de verwezenlijking van sommige doelstellingen, waaronder de verwezenlijking van de volledige en optimale werkgelegenheid in de Gemeenschap en de verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden. Onder de acties die bij voorrang moeten worden uitgevoerd rangschikte de Raad die welke de gelijke behandeling van mannen en vrouwen beogen te verzekeren ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden. De Raad heeft diensvolgens op 9 februari 1976 een richtlijn vastgesteld betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen op deze gebieden.

2. Artikel 1 van de richtlijn van 9 februari bepaalt dat, ten einde de geleidelijke tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling op het gebied

van de sociale zekerheid te waarborgen, de Raad op voorstel van de Commissie bepalingen vaststelt waarbij met name de inhoud, de draagwijdte en de wijze van toepassing van het beginsel nader worden omschreven.

3. In overeenstemming met deze richtlijn heeft de Commissie een studie verricht naar de verschillen in behandeling tussen mannen en vrouwen op het terrein van de sociale zekerheid. Hieruit zijn talrijke verschillen in behandeling naar voren gekomen zowel met betrekking tot de statutaire (d.w.z. de bij wet ingestelde) regelingen als de regelingen welke voor bepaalde beroepen gelden; in veel gevallen vallen deze verschillen duidelijk in het nadeel uit van de vrouwen. In andere gevallen echter werd bewust gekozen voor een aparte behandeling van vrouwen ten einde rekening te houden met hun specifieke sociale en economische positie; deze verschillen, alhoewel misschien in betekenis afnemend, hebben reeds een fundamentele weerslag gehad op het leven van het grootste gedeelte van de huidige bevolking.

4. Vandaar dat het noodzakelijk werd geoordeeld, zoals voorzien in de richtlijn van de Raad van 9 februari 1976, een nieuwe rechtsregeling uit te werken zodat het beginsel van gelijke behandeling als in voornoemde richtlijn uiteengezet op dit complexe terrein kan worden toegepast. Deze richtlijn wordt met dit doel voorgesteld.

5. Deze richtlijn is een uitvloeisel van de richtlijn van 9 februari 1976 die in artikel 2(1) aangeeft om de toepassing van welk beginsel het gaat, namelijk: "de uitsluiting van iedere vorm van discriminatie op grond van geslacht, hetzij direct, hetzij indirect, door verwijzing naar met name de echtelijke staat of de gezinssituatie".
Deze richtlijn is eveneens van toepassing op dezelfde categorieën personen als die welke worden bestreken door de basisrichtlijn, m.a.w. de nog niet actieven, actieven en niet meer actieven, met inbegrip van de zelfstandigen, in dit geval met bijzondere verwijzing naar voormalige werknemers behorend tot de categorie bejaarden, zieken, minder-validen en werklozen. Regelingen voor degenen die in geen enkele verhouding staan tot het arbeidsproces vallen buiten de werkingssfeer van deze richtlijn.

6. De richtlijn beoogt niet alle verschillen in behandeling tussen mannen en vrouwen middels één enkel juridisch instrument op te heffen maar eerder een aanzet te geven tot een eerste fase in de tenuitvoerlegging van het beginsel. Sommige aspecten van de sociale zekerheid vallen vooralsnog buiten de werkingssfeer van de richtlijn (artikel 6) maar wel voorziet de richtlijn in de mogelijkheid tot het uitwerken van nieuwe juridische regelingen (artikel 7).

7. Bij de definiëring van het begrip sociale zekerheid werd uitgegaan van de eventualiteiten waartegen de diverse regelingen de groepen ten behoeve waarvan zij zijn ingevoerd in bescherming willen nemen. De eventualiteiten die in deze richtlijn zijn opgesomd zijn die welke voorkomen en zijn gedefinieerd in Verdrag No. 102 van de IAO (1952) en het Europese Wetboek van sociale zekerheid dat door de Raad van Europa werd opgesteld in 1964; weduwschap, moederschap en gezinslasten hieronder niet begrepen. Laatstgenoemde eventualiteiten zijn niet in deze richtlijn opgenomen aangezien de eerste twee enkel betrekking hebben op vrouwen en gezinsuitkeringen meer het gezinsbeleid raken dan de arbeidsvoorwaarden. Dit stuit echter niet uit dat in latere rechtsregelingen een ruimere definitie kan worden toegepast.

8. Deze richtlijn heeft niet enkel betrekking op bij wet ingestelde sociale zekerheidsregelingen maar omvat eveneens bijzondere regelingen voor bepaalde beroepen voor zover deze nog niet in communautaire bepalingen zijn vast-

gelegd. Ook de regelingen inzake sociale bijstand vallen daaronder voor zover zij in de plaats komen van sociale zekerheidsuitkeringen voor een van de in de richtlijn vermelde eventualiteiten of deze aanvullen; als voorbeeld kan worden genoemd de aanvulling van sociale zekerheidsuitkeringen door uitkeringen die zijn gekoppeld aan een onderzoek naar de bestaansmiddelen ten einde te bereiken dat wordt tegemoetgekomen aan de primaire levensbehoeften van de langdurige werklozen die hun verzekeringsuitkeringen hebben opgebruikt.
Het voorgaande houdt een erkenning in van het feit dat dezelfde eventualiteiten in diverse landen op uiteenlopende wijze kunnen worden bestreken, soms via contributieve uitkeringen en soms via een combinatie van contributieve en niet-contributieve uitkeringen. Sociale bijstandsuitkeringen voor eventualiteiten die niet in deze richtlijn zijn opgenomen worden niet in beschouwing genomen.

9. Artikel 6 heeft betrekking op gebieden waarop de Lid-Staten tijdens deze fase in de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling sommige verschillen mogen blijven hanteren. Als eerste betreft dit de vaststelling van de pensioengerechtigde leeftijd voor de toekenning van ouderdoms- of bedrijfspensioen; op de tweede plaats gaat het hier om het in aanmerking nemen van tijdvakken van tewerkstelling voor de toekenning van pensioen en voor andere doeleinden (zo wordt bv. in sommige Lid-Staten een bepaalde periode waarin vrouwen, na de geboorte van een kind, niet hebben gewerkt, voor de berekening van haar pensioenrechten beschouwd als tijdvak van tewerkstelling); op de derde plaats valt hieronder het verwerven van rechten na een arbeidsonderbreking (dit om vrouwen toe te laten na de bevalling of nadat zij waren belast met de zorg voor kleine kinderen weer uit werken te gaan ten einde aanspraak te verkrijgen op uitkeringen, zonder dat zij voldoen aan de gebruikelijke voorwaarden inzake premiebetaling of lidmaatschap); op de derde plaats gaat het om het verkrijgen van recht op prestaties op grond van de verzekering van de echtgenoot of op grond van door hem verrichte bijdragebetalingen.

10. Het is niet de bedoeling van deze richtlijn al deze gebieden waarop verschillen in behandeling vooralsnog moeten worden toegelaten volledig ter zijde te laten. Artikel 6(2) bepaalt dat deze verschillen in het oog moeten worden gehouden en zo nodig gewijzigd en dat met de bevindingen die hierbij worden opgedaan rekening zal worden gehouden bij eventuele verdere communautaire maatregelen.

11. In artikel 7 wordt uiteengezet welk tijdschema zal worden gevolgd voor de geleidelijke tenuitvoerlegging van de richtlijn. Ten aanzien van de wettelijke regelingen betreffen de moeilijkheden voornamelijk de optrekking van de uitkeringen ten behoeve van de medeverzekerden. In die Lid-Staten waar de uitkeringen worden verhoogd om tegemoet te komen aan toenemende gezinslasten is het doorgaans veel gemakkelijker voor mannen dan voor vrouwen om aanspraak te maken op een hogere uitkering. Het ware dan ook wenselijk te komen tot een aanpassing van het begrip kostwinner dat men aantreft in de sociale zekerheidsregeling van diverse landen. In deze richtlijn wordt derhalve voorgesteld dat de bepalingen ervan voor zover betrekking hebbend op wettelijke stelsel en sociale bijstandsregelingen ten uitvoer worden gelegd binnen een periode van twee jaar maar dat voor het optrekken van uitkeringen voor medeverzekerden de Lid-Staten een periode van drie jaar moet worden gelaten.

12. Tot slot werd een periode van vier jaar toegestaan voor de toepassing van de richtlijn met betrekking tot bijzondere regelingen voor bepaalde beroe-

pen. Dit om de nodige tijd te hebben om voor het grote aantal stelsels de nodige wettelijke en administratieve veranderingen door te voeren, waarbij eventueel nieuw overleg tussen de sociale partners nodig is.

13. Artikel 7 bepaalt eveneens dat aan het einde van elke fase in de geleidelijke tenuitvoerlegging van de richtlijn verslagen moeten worden voorgelegd aan de Commissie: deze verslagen hebben niet alleen betrekking op de tenuitvoerlegging van de richtlijn maar geven eveneens een alomvattend beeld van de ontwikkeling van de sociale zekerheid wat betreft de verschillen in behandeling van mannen en vrouwen (daarbij inbegrepen: pensioengerechtigde leeftijd, afgeleide rechten versus autonome rechten, niet-actieve tijdvakken, onvolledige gezinnen, enz.).